

ניסן תשס"ח

מ. זילברמן

(קטו): **עקירת השלחן**. איתא בגמ' בסוגיין אמר רב שימי בר אשי מצה לפני כל אחד ואחד, מרור לפני כל אחד ואחד, וחרוסת לפני כל אחד ואחד, ואין עוקרין את השלחן אלא לפני מי שאומר הגדה וכו' למה עוקרין את השלחן אמרי דבי ר' ינאי כדי שיכירו תינוקות וישאלו, ע"כ. וכתבו התוס' (ד"ה למה עוקרין) דאין אנו נוהגים לעקור את השלחן כי השלחנות שלנו הם גדולים, אלא מנהגינו לסלק את הקערה לצד אחר כך שיהיה כמו עקירת שלחן. ובהל' סדר הגדה להריטב"א (ד"ה אח"כ היה ראוי) משמע קצת דכל תכליתה של הקערה היא כדי שיהיה אפשר לסלקה, דכתב "אבל עכשיו שאוכלים על שלחן גדול והוא טורח גדול לסלקו ולהחזירו, אנו עושים את הקערה שלחן בפנ"ע שבו חבילות של מצוות שהם המצה והמרור והירקות וחרוסת וב' תבשילין, ואנו מסלקין אותה מן השלחן במקום השלחן". והוסיף הריטב"א דצריך לסלקו לגמרי מן השלחן, ודלא כהתוס'.

ועוד יש להעיר דכאשר הזכירו הראשונים את הקערה כתבו ששמים אף את המצה על הקערה (כ"כ הריטב"א הנ"ל, רא"ש סי' כט, מאירי ד"ה בזמן התלמוד, והג"מ פ"ז חו"מ ה"א). וכך בטור ובשו"ע (סי' תעג ס"ד). ובמנהגי המהרי"ל (סדר הגדה אות י) כתב, "הג' מצות והתבשילין וירקות וחרוסת כולן יהיו מונחין בקערה, לאפוקי מאותן אשר מינחין מקצתם ע"ג השלחן חוץ לקערה דאיך תחשב אז עקירת הקערה במקום עקירת השלחן אם נשאר דברים שם. והיאך ישאל התינוק. ומטעם זה נמי אין לשים שום מצה יותר על השלחן עד אחר הסדר כשסועדין". [ולכאורה אם שמים יותר מצה על השלחן ומסלקין את המצה הנוספת יחד עם הקערה אין מקום לחשש המהרי"ל]. וצ"ב על הנהוג שלא לשים את המצות על הקערה. ולכאורה אם כל תכליתה של הקערה היא כדי לאפשר עקירתה במקום עקירת השלחן, אם יותר נוח לשים את המצות ליד הקערה ולא על הקערה ומסלקין גם הקערה וגם המצות שפיר עבד.

(קטז). **חרוסת**. איתא בגמ' בסוגיין מאי מצוה [דחרוסת לר"א ב"ר צדוק] רבי לוי אומר זכר לתפוח ור' יוחנן אמר זכר לטיט. אמר אביי הלכך צריך לקהוייה וצריך לסמוכיה לקוייה זכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטיט, ע"כ. ופירשב"ם (ד"ה זכר לתפוח), "במס' סוטה (יא): שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב שלא יכירו בהן מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתיו וכו' וצריך לקהוייה להטיל בו תפוחין דאית ביה קיוהא זכר לתפוח וכו'".

בספר בעקבי הצאן להגרצ"ש שליט"א (סי' טו אות ד) הביא דברי התוס' בתענית (כט: ד"ה של תפוחים) דתפוחים פירושו אתרוגים. ופירוש הדבר דבזמן התנ"ך לא היו תפוחים בארץ ישראל, וכוונת הפסוק וריח אפך כתפוחים (שיר השירים ז, ט) היא לפרי של ציטרו"ס שריחו הולך למרחוק. ומטעם זה הציע שיש להכניס פירות ציטרו"ס לחרוסת ולא מה שאנו בזמנינו קוראים תפוחים.

אך יש להעיר שהמהרי"ל הבין שהתפוחים שבשיר השירים היו התפוחים של היום. הרי כתב המהרי"ל (הלכות ראש השנה אות ו-ז) "מנהגא הוא לאכול אחר הקידוש בליל ר"ה תפוחים מתוקים בדבש וכו' ויש ליתן טעם דרומז לשדה של תפוחים הידוע למקובלים ויאמר ראה ריח בני כריח שדה". ולפי חוקרי ההיסטוריה לא הכניסו תפוזים מתוקים לארצות אירופא עד תחילת המאה ה-16, כמאה שנים אחרי פטירת המהרי"ל, ועד תחילת המאה ה-17 תפוזים אלו רק גדלו בספרד ובאי איטליה. ולפי דבריהם לא היו למהרי"ל ולבני דורו שום פירות ציטרו"ס מתוקים (היו להם רק אתרוגים, תפוזים חמוצים, לימונים, ולימוניות). וע"כ התפוחים המתוקים של המהרי"ל שהיו זכר לשדה התפוחים היו מה שאנחנו קוראים תפוחים.

החבורה תתקיים אי"ה בליל יום שני אחרי תפילת מעריב

הנושא – אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן (ק"ט):

עיקר תוס' פרק ערבי פסחים

צט: - הכל
ק. - מפסיקין, רבי יוסי, אין מפסיקין, שהיו, אלא
ק: - לאו, שאין, ידי קידוש, ידי יין
קא. - אף, ולשמואל, דאכלו, אבל, טעימו, ובקידושא, ור' יוחנן, שינוי יין
קא: - הכל
קב. - ועקרו
קב: - ונימרינהו, שאין, מיתיבי, מניחו, דאית ליה, רב אמר, יקנ"ה
קג. - קני"ה, בריך, לא, אנא
קג: - בריך, רב אשי, וקאמר, ולא היא
קד. - בעי למימר
קד: - הכל
קה. - הכל
קה: - ש"מ ברכה טעונה כוס, וש"מ כוס של ברכה
קו. - קפיד, זוכרהו, הוה גחין
קו: - הנוטל, מקדש אריפתא, טעם אינו מקדש
קז. - אם טעם, סמוך
קז: - ואתי, דילמא
קח. - רב ששת, כולהו, בפני רבו
קח: - שאף, היו, בבת אחת
קט: - במה, וזבחת
קיב. - צוה
קיג. - עשה שבתך, דמשייר
קיג: - ואין לו
קיד. - דאמר, הביאו לפניו, מטבל, הביאו, אע"פ
קיד: - שני, אחד
קטו. - מתקיף, אתי, אלא אמר רב אשי, אלא מברך
קטו: - קפא, אסוחי, ידי מצה, מצה, למה, כדי
קטז. - מה דרכו, צריך, הלילה, כולו צלי
קטז. - ונאמר
קיז. - הכל
קיח. - מאי
קיט: - הכל
קכ. - הכל